

Op 28 mei 2026 heeft u uw ontwerpbesluit actualisering winningsplan Havenmond gepubliceerd. Dit ontwerpbesluit geeft ons aanleiding op een aantal punten een zienswijze in te dienen. Met deze brief leggen wij onze zienswijze aan u voor.

#### **Vasthouden aan huidige contour bodemdalingskom.**

Met uw ontwerpbesluit stemt u in met de actualisatie van het winningsplan. (o.i. in feite een uitbreiding van de winning met ca. 40% welke door uw ministerie betiteld wordt als actualisering). De nu voorliggende actualisering maakt een toename van de productie mogelijk en de nog te realiseren cavernes verschuiven van locatie. Concreet betekent dit dat de bodemdalingskom iets opschuift en de "2 cm contour" onder onze haven komt te liggen maar ook onder de zeewering door gaat lopen. De gemeente acht deze ontwikkeling niet aanvaardbaar, ~~mede gelet op de ligging van de contour ten opzichte van de haven en de primaire kering, althans niet zonder nadere onderbouwing en afstemming alvorens tot definitieve besluitvorming wordt overgegaan.~~

In de actualisering van het winningsplan worden diverse waarborgen geschetst die de ontwikkelingen voldoende monitoren en zijn scenario's geschetst die het ingrijpen in de zoutwinning vorm moeten geven als dat nodig is. Ook zijn de gevolgen voor de omgeving beschreven waaruit blijkt dat deze verwaarloosbaar zijn. Maar ze kunnen niet volledig worden uitgesloten! Zo bestaat de kans dat door het verschuiven van de bodemdalingscontour tot onder het vaste land er kripscheuren in de bodem kunnen ontstaan waardoor de verzilting van dit, op dit punt al kwetsbare gebied, verder kan toenemen. Bovendien ontstaat er kans op scheefstand van panden waardoor schade kan ontstaan. Meerdere adviseurs, waaronder de Mijraad, wijzen u er op dat de aanvrager nadere informatie moet opnemen in het gewijzigde winningsplan over de invloed van de winning op primaire keringen en het watersysteem alvorens een besluit wordt genomen.

Het ontwerpbesluit noemt de adviezen wel, maar verbindt daaraan geen toereikende consequenties. Het ontwerpbesluit vermeldt dat overleg tussen Frisia, Wetterskip Fryslân en Rijkswaterstaat belangrijk wordt gevonden, maar stelt vervolgens dat het winningsplanbesluit niet het aangewezen instrument is om dat overleg verplicht te stellen. Tevens wordt geen aanvulling van het winningsplan verlangd, hoewel de Mijraad juist heeft geadviseerd dat nadere informatie voorafgaand aan besluitvorming moet worden opgenomen.

Naar het oordeel van de gemeente is deze benadering van u ontoereikend. Indien de adviseurs van het Rijk — met name de Mijraad en het Wetterskip — aangeven dat essentiële informatie ontbreekt over de gevolgen voor kritieke infrastructuur en watersysteem, kan niet zonder nadere motivering worden volgehouden dat de risico's op schade door bodembeweging de instemming niet in de weg staan. In uw ontwerpbesluit erkent u het informatiegebrek, maar trekt daaruit geen passende conclusie. Dat maakt de voorbereiding en motivering van het besluit ontoereikend. ~~Een eventuele verschuiving van de bodemdalingscontour behoeft daarom een nadere, gebiedsspecifieke onderbouwing, die naar het oordeel van de gemeente in overleg met de betrokken beheerders en zo nodig na onafhankelijke toetsing beschikbaar dient te zijn alvorens definitieve besluitvorming plaatsvindt.~~

Overigens blijven wij van mening dat de nieuw geprognostiseerde bodemdalingskom niet mag veranderen ten opzichte van de huidige geplande situatie. De 2 cm contour voor de bodemdalingskom dient op de in het oorspronkelijke winningsplan geplande locatie tegen de huidige zeewering te blijven liggen. Bij het definitief instemmen met het winningsplan moeten voor dit punt waarborgen, in de vorm van voorschriften, worden opgenomen waarmee wordt geregeld dat de winning van zout stopt op het moment dat de 2 cm contour de zeewering nadert.

In uw ontwerpbesluit wordt ons advies weliswaar genoemd, maar vervolgens afgewezen met de redenering dat de ligging van de 2 cm-contour is gebaseerd op een conservatieve aanname, dat het in de praktijk kan voorkomen dat de contour toch buiten de dijk in de Waddenzee blijft, en dat een bodemdaling van 2 cm “niet meetbaar” is en omgeven wordt door meetonzekerheden. In uw ontwerpbesluit concludeert u dat op basis daarvan er geen aanleiding bestaat om de maximale bodemdaling te beperken of om aanvullende voorschriften op te nemen zodra de bodemdaling het vaste land bereikt.

De gemeente acht die redenering onvoldoende overtuigend. Juist wanneer in het ontwerpbesluit wordt uitgegaan van onzekerheden ten aanzien van de feitelijke ligging van de contour, de meetbaarheid van effecten en de impact op de waterkering, kan niet zonder nadere gebiedsspecifieke uitwerking worden geconcludeerd dat nadelige effecten met voldoende zekerheid zijn uitgesloten of dat aanvullende voorschriften niet nodig zijn. Juist de combinatie van deze onzekerheden maakt dat terughoudendheid bij besluitvorming geboden is.

Verder merken wij op dat Frisia Zout B.V. aangeeft dat er ook nog een onzekerheid speelt wat betreft het volume van de bodemdalingskom. Het Staatstoezicht onderschrijft de stelling van Frisia Zout B.V. dat deze onzekerheid minder dan 10% is. Op een bodemdalingskom met een doorsnede van 6 kilometer betekent echter ook een percentage van 5% of 8% nogal wat. Het impliceert namelijk dat - wanneer de berekende onzekerheid bewaarheid wordt - de bodemdalingskom nóg verder onder de stad doorschuift dan het al opgerekte maximum.

Gezien de ligging van Harlingen op de rand van de bodemdalingskom, de cumulatie met autonome bodemdaling en het daarmee samenhangende risico op vernatting en afnemende draagkracht van de bodem, alsmede de onzekerheid over het volume van de bodemdalingskom, achten wij het ~~onvoldoende gemotiveerd~~ **onacceptabel** dat de grens van 2 centimeter bodemdaling verder richting de historische binnenstad ~~kan worden opgeschoven zonder nadere onderbouwing van de effecten en risico's.~~ **wordt opgeschoven.**

Wij benadrukken in dit verband dat de waterveiligheidsopgave niet uitsluitend ziet op directe, acuut zichtbare schade, maar ook op het voorkomen van toekomstige extra ingrepen, versneld ophogen, aanvullende monitoring, onzekerheden in ontwerp en uitvoering, en het voorkomen van afwenteling van kosten en risico's op publieke partijen. U gaat in het ontwerpbesluit aan deze bredere, maar wezenlijke functie van de primaire kering en het achterliggende watersysteem voorbij. ~~Wij zijn dan ook van mening dat in het definitieve besluit moet worden vastgelegd dat een goedgekeurd plan voor de waterveiligheid beschikbaar moet zijn alvorens de gewijzigde winning daadwerkelijk plaatsvindt, waarbij de gemeente het aangewezen acht dat dit plan voorafgaand aan feitelijke uitvoering concreet is uitgewerkt en afgestemd met de betrokken waterbeheerders.~~ **Wij zijn dan ook van mening dat de huidige bodemdalingscontouren gehandhaafd moeten blijven om de risico's voor de veiligheid van mens en milieu uit te sluiten. Dit conform art 33 en 36 van de Mijnbouwwet. Hiermee wordt de huidige veiligheidszone gehandhaafd.**

**Indien dit niet mogelijk blijkt, tegen de uitbreiding van de zoutwinning te beslissen.**

### **Aanvullend meetnet/monitoring.**

In het ontwerpbesluit geeft u geen betekenis aan het aanvullende meetnet welke in het kader van de Pilot Harlingen is gerealiseerd. Wij vinden dit een gemiste kans. Bij het ondertekenen van deze Samenwerkingsovereenkomst was het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat aanwezig. Ook hechtte de toenmalige minister van EZK aan de Samenwerkingsovereenkomst een brief (11 maart 2019) die onder meer stelt: "De gemaakte afspraken over de vormgeving van het aanvullend meetnet en de proactieve en interactieve communicatie met de inwoners van Harlingen, komen tegemoet aan het doel van uw Stichting als ook aan het bedrijfsbelang van Frisia. Ik kan deze inspanning, gebaseerd op onderling respect en vertrouwen en gericht op lokaal draagvlak voor de zoutwinning onder de Waddenzee, erg waarderen. Onderdeel van de afspraken is dat, indien de (aanvullende) metingen een indicatie geven voor een onveilige situatie of de mogelijkheid van schade aan gebouwen, partijen hierover met elkaar in overleg treden en bezien of, en zo ja onder welke voorwaarden, de zoutwinning kan worden voortgezet. Aanvullend hierop zal ik op basis van mijn bevoegdheden op grond van de Mijnbouwwet ingrijpen in de zoutwinning, mochten de hierdoor veroorzaakte effecten daartoe aanleiding geven. Verder heb ik geverifieerd dat Frisia het aanvullend meetnet zal opnemen in het meetplan Havenmond en het meet- en regelprotocol zoals genoemd in het instemmingsbesluit Havenmond van 12 mei 2015. Staatstoezicht op de Mijnen (SodM) kan dan vervolgens zorgen voor toezicht en handhaving hierop."

De laatstgenoemde afspraak, te weten het opnemen van het aanvullend meetnet in het meetplan Havenmond, verdient naar het oordeel van de gemeente ook in het kader van dit besluit een duidelijke juridische verankering. Frisia Zout B.V. heeft in het jaarlijkse meetplan de periode van meten beperkt tot vijf jaar na afloop van de winning. Op grond van artikel 41, eerste lid, van de Mijnbouwwet dient de vergunninghouder echter metingen te verrichten vóór aanvang, tijdens en tot dertig jaar na beëindiging van de winning. Wij verzoeken u daarom deze termijn overeenkomstig de Mijnbouwwet op dertig jaar te stellen, en deze borging voorafgaand aan definitieve besluitvorming expliciet vast te leggen.

Het nemen van het Ontwerpbesluit actualisatie Havenmond is het aangewezen moment om het aanvullend meetnet en de overeengekomen grenswaarden als voorschrift, bedoeld in artikel 36, tweede lid MbW, ook juridisch handhaafbaar aan het Winningsplan van Frisia te verbinden. Artikel 3 van de Samenwerkingsovereenkomst verwijst al expliciet naar deze 'nadere voorschriften' en ook de minister refereert eraan in zijn brief van 11 maart 2019. In paragraaf 5.2.2.6. van het Instemmingsbesluit van 12 mei 2015 wordt het 'hand aan de kraan'-principe van toepassing verklaard op de kombergingsgebieden Vlie en/of Marsdiep. Vervolgens zijn we binnen de Pilot Harlingen ook voor de stad afspraken over het 'hand aan de kraan'-principe overeengekomen. Deze lokaal gemaakte en vanuit het rijk ondersteunde afspraken zijn echter niet in het Ontwerpbesluit opgenomen. Dit is kwalijk en bevreemdt des te meer nu het ministerie inhoudelijk en financieel actief betrokken is bij de Pilot Harlingen. Nu zich de mogelijkheid voordoet om de bestaande afspraken juridisch handhaafbaar vast te leggen, in lijn met de Samenwerkingsovereenkomst en de eerder gedane toezeggingen, verzoeken wij u deze alsnog door middel van een aanvullend voorschrift in het definitieve besluit op te nemen, waarbij het tevens in de rede ligt de concrete uitwerking voorafgaand aan uitvoering nader vast te stellen en periodiek te bezien of bijstelling noodzakelijk is.

### **Nieuwe natuurvergunning cq aanvullende natuurtoets**

De bescherming van de Waddenzee als Natura2000-gebied en Unesco Werelderfgoed vraagt om een meer terughoudende toepassing van gebruiksruimte en om aanvullende natuurtoetsing. In het ontwerpbesluit wordt ten aanzien van natuur verwezen naar de bestaande natuurvergunning en naar de bevoegdheid van de minister van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur. Het is bestuurlijk onvoldoende om de natuurvraag zo te scheiden van de mijnbouwkundige besluitvorming. Alleen al omdat er geen aanvullende natuurtoetsing is gedaan dat de gewijzigde winning geen negatieve effecten op de Waddenzee kan hebben, dient er geen instemming verleend te worden.

### **Omgevingsfonds**

In ons advies van 25 november 2025 hebben wij u verzocht de instelling van een omgevingsfonds te bevorderen. U stelt in het ontwerpbesluit dat een omgevingsfonds buiten het beoordelingskader valt waarop de wettelijke toetsingsgronden van artikel 36, eerste lid, van de Mijnbouwwet zien en dat een beslissing hierover daarom geen onderdeel van dit besluit kan zijn. De gemeente onderkent deze juridische afbakening. Dat laat echter onverlet dat u in de toelichting op het definitieve besluit Frisia Zout B.V. kunt oproepen om het gesprek met de omgeving over dit onderwerp te starten en te bezien op welke wijze hierover op een later moment nadere afspraken kunnen worden gemaakt.

Met een omgevingsfonds kan Frisia invulling geven aan zijn verantwoordelijkheid ten aanzien van de maatschappij. Het komt steeds vaker voor dat bedrijven die aan mijnbouw doen bewust zijn van de lusten maar ook de lasten voor de maatschappij. Met een omgevingsfonds kan steun worden gegeven aan diverse maatschappelijke ontwikkelingen, plannen en initiatieven. Met een omgevingsfonds kan de gemeenschap mee delen in de economische waarde die het zout heeft. Ter onderbouwing van ons punt verwijzen naar het *rapport Onderzoek lustenverdeling mijnbouw* zoals deze in opdracht van de Minister van Economische Zaken in december 2023 door de Rebelgroep is opgesteld. Eén van de conclusies is: *Mijnbouw gaat al eeuwenlang gepaard met allerlei lusten en lasten die op verschillende niveaus neerslaan. Waar de financieel-economische en de maatschappelijke baten met name neerslaan bij de exploitant of de samenleving als geheel, zijn (zorgen over) hinder van mijnbouwactiviteiten en de milieueffecten vooral regionaal en lokaal. Vanuit dat oogpunt kan worden gekeken naar andere manieren om de lusten te verdelen.*

Meerdere bedrijven die werkzaam zijn op het gebied van zoutwinning hebben inmiddels hier invulling aan gegeven en een omgevingsfonds ingesteld. Wij verzoeken u bij het definitief besluit het bedrijf Frisia te wijzen op zijn verantwoordelijkheid in deze en te bevorderen dat het bedrijf een omgevingsfonds gaat instellen. Over de uitwerking van een dergelijk omgevingsfonds willen wij graag met het bedrijf in gesprek.

### **Financiële zekerheidsstelling.**

Toeziethouder SodM schrijft in zijn advies over de benodigde financiële zekerheden vanwege het risico dat Frisia vervroegd met de winning moet stoppen. SodM merkt daarbij op dat deze financiële zekerheidsstelling tweeledig is: enerzijds dekking van de aansprakelijkheid voor schade als gevolg van de zoutwinning en anderzijds dekking van de toekomstige kosten van ontmanteling van de mijnbouwwerken. In de verdere conclusies ligt de nadruk echter vooral op het tweede punt, terwijl de vergoeding van mogelijke na-ijlende schade daarmee onvoldoende is geborgd.

De gemeente verzoekt u daarom met klem om voorafgaand aan, dan wel gelijktijdig met het definitieve instemmingsbesluit, een separaat besluit te nemen waarin een financiële zekerheidsstelling wordt geregeld ten behoeve van de veiligheid van omwonenden en mogelijke schade aan gebouwen of infrastructurele werken als gevolg van bodembeweging. Gelet op de mogelijke financiële en maatschappelijke consequenties leent dit onderwerp zich naar zijn aard voor een zelfstandige afweging en besluitvorming.

Daarbij wijzen wij erop dat niet kan worden uitgesloten dat Frisia, om uiteenlopende redenen, eerder moet stoppen met de zoutwinning dan thans voorzien. In dat geval kan een situatie ontstaan waarin schade of nazorgkosten niet meer op de veroorzaker kunnen worden verhaald. De ervaringen elders in het land laten zien dat in een dergelijke situatie uiteindelijk publieke partijen met kosten en risico's kunnen worden geconfronteerd. Door middel van passende voorwaarden, in combinatie met een separaat besluit over financiële zekerheid, kan dit risico voor Harlingen en haar inwoners aanzienlijk worden beperkt. Zonder een dergelijke voorafgaande borging kan naar het oordeel van de gemeente niet met voldoende zekerheid worden vastgesteld dat publieke risico's adequaat zijn afgedekt.

#### **Tot slot**

Met deze brief hebben wij onze zienswijze op het ontwerpbesluit inzake de actualisatie van het winningsplan Havenmond naar voren gebracht. Wij verzoeken u het ontwerpbesluit op de in deze zienswijze genoemde punten te heroverwegen ~~en waar nodig aan te vullen, nader te onderbouwen en te borgen alvorens tot definitieve besluitvorming wordt overgegaan.~~ en op grond daarvan de uitbreiding van de zoutwinning niet toe te staan.